DEBRECENI EGYETEM FOLIA URALICA DEBRECENIENSIA 23.
FINNUGOR NYELVTUDOMÁNYI TANSZÉK DEBRECEN, 2016

Páros névszók az erza-mordvinban

DÁNYI Zita

Debreceni Egyetem
danzitkat@gmail.com

Tanulmányom célja a mordvin nyelvben előforduló kopulatív összetételek, ezen belül is a páros névszók vizsgálata. Egy keveset kutatott témáról van szó, de az elmúlt évtizedekben némiképp több figyelmet kapott ez a terület is, főként a páros igék kutatása. Mivel itt bizonyos mértékig areális nyelvészeti jelenségről van szó, külön kitérek a tatár nyelv páros névszóinak bemutatására is.

1. A páros szavak rövid kutatástörténete

Az M. Ny. Koljagyonkov által szerkesztett leíró nyelvészeti kézikönyv (*Грамматика мордовских языков,* 1962) a páros szavakhoz sorolja azokat a (kötőjellel elválasztott) szókapcsolatokat, amelyek két, szintaktikailag egyenértékű szót tartalmaznak egy lexikai és szemantikai egységben. Fontos, hogy az egyes elemek külön-külön is rendelkezzenek önálló jelentéssel, azonban szókapcsolatként csak egy jelentést hordozzanak. A szókapcsolatok egyes elemei felcserélhetők és külön ragozhatók. A névszói kopulatív szerkezetek inkább az összetett szavakhoz állnak közel, míg az igei összetételeket külön szintaktikai egységként kezelik a szerkesztők (Grammatika 1962: 56–61).

Az 1980-ban megjelent *Грамматика мордовских языков* (szerk. D. V. Cigankin) több szempont alapján csoportosítja a kopulatív szerkezeteket. Az első tag szófaja alapján lehetnek főnévi, melléknévi, számnévi, névmási és határozószói szerkezetek. Szemantikailag lehetnek: a) összességet kifejező szerkezetek, amelyek a családhoz, közeli hozzátartozókhoz köthetőek jelentéstartalmukban (pl. *ават-тейтерть* ’anya a lányával’, *тетят-цёрат* ’apa a fiával’); b) tárgyak és jelenségek ugyanazon szemantikai körből, azonban ezek egymásnak nem szinonimái vagy antonimái (*пенч-вакант* ’edények’ <

пенч 'kanál' + *вакант* 'tál, tálka' [plur.]); c) tárgyak és jelenségek összességét kifejező szerkezetek, amelyeknek tagjai legtöbbször egymás szinonimái (*кить-ятт* 'utak' < *ки* 'út' + *ян* 'út' [plur.]) (Grammatika 1980: 129–135).

Az 1983-ban megjelent, szintén Cigankin által szerkesztett *Лексикология современных мордовских языков* a névszói összetételekről megállapítja: a főnevek specifikus lexikai, grammatikai és fonetikai jellemzőkkel rendelkeznek, jelentésüket tekintve pedig a gyűjtőnevekhez sorolhatók; a számnévi kopulatív szerkezetek körülbelüli értéket jelentenek, és általában egymás után következő számokból állnak; a páros melléknevek lehetnek olyanok, amelyek színnevet vagy árnyalatot jelölnek, vagy olyanok, amelyek első tagja egy főnév, amellyel jellemzi a színárnyalatot, második tagja pedig egy melléknév (Cigankin 1983: 137–140).

Raija Bartens *Mordvalaiskielten rakenne ja kehitys* című könyvében a szerző megállapítja, hogy szemantikai értelemben az egyes tagok jelentései nem egyenlők a szerkezet jelentésével. Ezeket a szerkezeteket többes számú referatív szerkezetként foghatjuk fel, és kötőjellel írjuk, hogy megkülönböztessük a mellérendelő szerkezettől. Bartens azt is hangsúlyozza, hogy a páros szavak az altaji nyelvekben is jelen vannak, tehát areális nyelvészeti jelenségről beszélhetünk (Bartens 1999: 105–106).

Bevezetés a mordvin nyelvészetbe című könyvében Keresztes László a kopulatív szerkezetekhez azokat a szóösszetételeket sorolja, amelyek mindkét tagja többes számban áll (Keresztes 2011: 122–123).

2. A páros névszók adattára

A kutatásom alapjául szolgáló adatbázist három erza szótár adataiból állítottam össze: a) az 1993-ban megjelent erza–orosz nagyszótár (ERV), b) Mészáros Edit és Raisza Sirmankina erza–magyar szótára 2003-ból (EMSz), valamint c) a Jaana Niemi és Mihail Moszin szerkesztette 1995-ös erza–finn szótár (ESS) (a pontos könyvészeti adatokat ld. az irodalomjegyzékben). E szótárakban összesen 61 kopulatív névszói szerkezetet találtam.

аавтт-урьват 'anyós és menye, anyós a menyével; свекровь и сноха; anoppi ja miniä' < *аавт* 'anyós (a férj anyja); свекровь; anoppi' + *урьва* 'menye vkinek; сноха; miniä' (EMSz 30, 398; ERV 28, 29, 697; ESS 1, 179). Pluralis alakok.

авat-тейтерть 'anya és leánya, anya a lányával; мать и дочь; äiti ja tytär' < *ава* 'nő, asszony; anya; женщина, мать, хозяйка, замужняя женщина; nainen, äiti' + *тейтер* 'lány, lánya vkinek; дочь, девушка; tyttö,

neito, tytär' (EMSz 29, 31, 368; ERV 28, 30 653; ESS 1, 2, 167). Pluralis alakok.

авat-цёрат 'anya és fia, anya a fiával; мать и сын; äiti ja poika, äiti poikineen' < *ава* 'nő, asszony, anya; женщина, мать, хозяйка, замужняя женщина; nainen, äiti' + *цёра* 'férfi; fia vkinek; мужчина, сын; poika, nuorukainen; mies' (EMSz 29, 31, 409; ERV 28, 30, 722; ESS 1, 2, 187). Pluralis alakok.

атявтт-ававтт 'após-anyós, após és anyós; esi-isät' < *атявт* 'após (a férj apja); свёкор; appi' + *ававт* 'anyós (a férj anyja); свекровь; anoppi' (EMSz 47, 30; ERV 28, 63; ESS 1, 11). Pluralis alakok.

атят-бабат 'öregember és öregasszony, házastársak, házaspár; старик со старухой, супруги; vanhukset, ukko ja akka, aviopuolisot' < *атя* 'apó, öregember, atya, bácsi, férj; старик, муж, дед; vanhus, ukko' + *баба* 'nagymama, anyó, öregasszony, vénasszony, néni, feleség; старуха, бабушка, жена / akka, eukko; isoäiti' (EMSz 47, 48, 53; ERV 68; ESS 11, 12). Pluralis alakok.

ацамот-велькст '(meg)vetett ágy; постель' < *ацамо* '(szét)terítés, leterítés, beterítés, megágyazás, (meg)vetett ágy, teríték, alom; постель, постилька; höyhenpatja, vuode' + *велькс* 'a felső része vminek, takaró, terítő, tető, fedél; покрывало, оделяло' (EMSz 47, 83; ERV 64, 121; ESS 11, 27). Pluralis alakok.

ведрат-вакант 'edény; посуда' < *ведра* 'vödör; ведро; sanko, ämpäri' + *вакан* 'tál; миска; kulho' (EMSz 78, 67; ERV 63, 99, 116; ESS 22, 26). Pluralis alakok.

велямо-чарамо 'sürgés-forgás, forgolódás, tüsténkedés, szorgoskodás' < *велямо* 'forgás; fordulat' – *велямс* 'forog, pörög, kering; кружиться, покружиться; pyöriä, kiertää, kieppua' + *чарамо* 'forgás, keringés, pörgés, sürgés-forgás, táncolás; kóválygás, szédülés' – *чарамс* 'forog, kering, pörög, sürög-forog; кружиться; pyöriä, hyöriä, leikkiä, temmeltää' (EMSz 84, 421; ERV 123, 739; ESS 28, 190). Singularis alakok.

видиця-сокиця 'szántóvető [szó szerint: vető-szántó], földműves, paraszt; maamies, talonpoika' < *видиця* '(el)vető, vetőmunkás, magvető; сеючий' + *сокиця* 'földművelő, földműves, szántó; пашущий' (EMSz 91, 338; ERV 133, 600; ESS 30). Singularis alakok.

ила-кирда 'szokás; обычай; tapa' < *ила* 'szokás, szertartás; обычай, обряд; tapa' + *кирда* '-szor/-szer/-ször; раз; kerta' (EMSz 125, 126, 162; ERV 207, 264; ESS 56, 69). Singularis alakok.

кандот-кундот 'kidöntött fák, szálfa, rönk, torlasz (kidöntött fából); завал' < *кандо* ' tuskó, farönk; колода; hirsi, tukki' + *кундо* 'fedő, fedél, keret,

ráma, foglalat, tok, tartó, melegágy; дупло; kansi, (kasvi)lava' (EMSz 139, 188; ERV 231, 314; ESS 62, 80). Pluralis alakok.

кармо-курмо / курмот-кармот 'cókmók, holmi, cucc; пожитки; kimpsut ja kampsut' (EMSz 189; ERV 317; ESS 80). Singularis és pluralis alakok.

карть-пракстат 'kapca; лапти, портянки, онучи; virsut ja sääriliinat' < *пракста* 'kapca, kapcarongy; портянка; jalkarätti, sääriliina' (EMSz 142, 299; ERV 237, 510; ESS 64, 129). Pluralis alakok.

кевть-човарт 'nehézség, teher, megpróbáltatás; камень и песок; vaikeudet' < *кев* 'kő; камень; kivi' + *човар* 'homok, föveny; песок; hiekka, santa' (EMSz 147, 148; ERV 244, 246, 752; ESS 66, 192). Pluralis alakok.

кедть-пильгеть 'végtag(ok); руки-ноги' < *кедь* 'kéz; рука' + *пильге* 'láb; нога' (EMSz 149, 285; ERV 246, 480; ESS 66, 121). Pluralis alakok.

кель-вал 'szóbeszéd, híresztelés, ékesszólás, közös nyelv; молва, разговоры' < *кель* 'nyelv; язык; kieli' + *вал* 'szó; слово; sana, puhe' (EMSz 67, 152; ERV 100, 249, 250; ESS 22, 67). Singularis alakok.

кить-ятт 'utak; út-mód, módszer; пути-дороги' (ERV 269) < *ки* 'út; дорога, путь; tie, matka'(ERV 258) + *ян* 'ösvény; тропа, тропинка; polku' (EMSz 159, 166, 470; ERV 258, 269, 802; ESS 68, 204). Pluralis alakok.

койть-кирдат 'rend, alapelvek; порядок, устой' (276) < *кой* 'szokás; обычай, традиция; tapa, tottomuus' + *кирда* '-szor/-szer/-ör; раз; kerta' (EMSz 162, 170, 171; ERV 264, 276; ESS 69, 71). Pluralis alakok.

койть-ладт 'szokás; обычай' < *кой* 'szokás; обычай; tapa, tottumus' + *лад* 'szokás; mód, rend, megegyezés, egyetértés, összhang; обычай; tapa' (EMSz 170, 171, 194; ERV 276, 324; ESS 71,82). Pluralis alakok.

кувалмо-келе 'hosszúság-szélesség, kiterjedés, terület' < *кувалмо* 'hossz, hosszúság, hosszméret; длина; pituus' + *келе* 'szélesség; ширина; leveys' (EMSz 151, 183; ERV 248, 307; ESS 67, 78). Singularis alakok.

кудот-ашкот 'fészek, lakóhely, gazdaság, háztartás; хозяйство' < *кудо* 'ház; lakás, szoba; otthon; дом; talo, koti' + *ашко* 'iga, hám (lószerszám), tekercs, fészek; гнездо; pesä, käärö, mytty' (EMSz 49, 184, 185; ERV 65, 308, 309; ESS 11, 78). Pluralis alakok.

кудот-чить 'birtok, gazdaság, ház melléképületekkel; дом с народными постройками; tilukset' < *кудо* 'ház, lakás, szoba, otthon; дом; talo, koti' + *чи* 'nap (mint égitest és mint időegység); солнце, день; päivällä'. A *či* grammatikalizálódva az elvont főnevek képzőjévé vált (EMSz 185, 431; ERV 308, 309, 747; ESS 78, 79, 192). Pluralis alakok.

киши-сал 'kenyér-só, étel, élelem, ennivaló, megvendégelés, vendéglátás; хлебсоль, угощение; ruoka, kesitys' < *киши* 'kenyér; хлеб; leipä' + *сал* 'só;

соль; suola' (EMSz 191, 200, 321; ERV 321, 563; ESS 81, 145). Singularis alakok.

луткот-латкот 'völgyek és szakadékok; долы и оваги' < *лутко* 'kéreg, héj, háncs; лутошко; kaarna, kuori' + *латко* 'szakadék; árok, gödör, kátyú; овраг; rotko' (EMSz 200, 212; ERV 332, 353; ESS 83, 88). Pluralis alakok.

лушмот-лашмот 'völgyek és szakadékok; овраг, рытвина; notkoinen maasto' < *лушмо* 'völgy, (be)mélyedés, horpadás; лощина, ложбина; notko, alanne' + *лашмо* 'völgy, horpadás, mélyedés; ложбина, долина, лощина; laakso' (EMSz 200, 212; ERV 333, 353; ESS 84, 84). Pluralis alakok.

мирдеть-полат 'házastársak, házaspár, férj és feleség; супруги; (avio) puolisot, aviopari' < *мирде* 'férj; мужчина; aviomies' + *пола* 'házastárs, hitves, férj, feleség; супруг, супруга, муж, жена; puoliso, aviovaimo, aviomies' (EMSz 230, 291; ERV 384, 494; ESS 95, 125). Pluralis alakok.

модань-ведень 'kétéltű; земноводные' < *модань* 'földi, föld-; земляной; maa-, multa-' + *ведень* 'vízi, víz-; водный' (EMSz 78, 231; ERV 115, 386; ESS 96).

нулат-валат 'ringy-rongy, cókmók, holmi; одежда, пожитки; rääsyt, rievut' < *нула* 'rongy; тряпка; rääsy, riepu, rätti' (EMSz 250, 251; ERV 421; ESS 104). Pluralis alakok.

овтот-верьгизт 'vadállat(ok), fenevad(ak); зверьё; eläimet, otukset' < *овто* 'medve; медведь; karhu' + *верьгиз* 'farkas; волк; susi' (EMSz 87, 255; ERV 127, 430; ESS 29, 107). Pluralis alakok.

ойть-велькст 'tejtermék(ek); молочные продукты; maitotuotteet' < *ой* 'vaj, olaj; масло, жир; voi, rasva, öljy' + *велькс* 'tejföl, tejszín; сметана; (hapan)kerma; peitto, päällys' (EMSz 83, 258, 259; ERV 121, 434, 435; ESS 27, 108, 109). Pluralis alakok.

оршавкст-карсевкст 'ruházat, öltözék, öltözet, viselet; одежда, обмундирование' < *оршавкс* 'ruházat, öltözék, öltözet, viselet; одежда' (EMSz 262; ERV 444). Pluralis alakok.

оят-ялгат 'barátok, barátnők, cimborák; друзя, подруги; ystävykset' < *оя* 'barát, barátnő; друг, подруга, приятель, приятельница; ystävä' + *ялга* 'barát, barátnő, társ, társnő; товарищ, друг; ystävä, toveri' (EMSz 264, 469; ERV 449, 802; ESS 113, 204). Pluralis alakok.

патят-сазорт 'lánytestvér(ek); сёстры; siskokset' < *патя* 'nővére, nénje vkinek; nagynéni; старшая сестра; isosisko, täti' + *сазор* 'húga vkinek; младшая сестра; sisar, sisko' (EMSz 271, 321; ERV 461, 563; ESS 116, 145). Pluralis alakok.

патят-ялакст ’testvér(ek); nővér és öcs, nővér az öccsével; сестра с младшим братом; isosisko ja pikkuveli’ < *патя* ’nővére, nénje vkinek, nagynéni; старшая сестра; isosisko, täti’ + *ялакс* ’öccse vkinek; младший брат; pikkuveli’ (EMSz 271, 469; ERV 461, 801; ESS 116, 204). Pluralis alakok.

пенчть-вакант ’edény; посуда; ruokailuvälineet, astiat’ < *пенч* ’kanál; ложка; lusikka’ + *вакан* ’tál; миска; kulho’ (EMSz 67, 278, 279; ERV 99, 470; ESS 22, 118). Pluralis alakok.

пидевкс-паневкс ’étel; kotyvalék; стряпня’ < *пидевкс* ’első fogás (étel); főzet, lekvár; первое блюдо’ + *паневкс* ’sütemény, étkezés’ (EMSz 282; ERV 476). Singularis alakok.

пидиця-паниця ’sütő-főző; szakács; стряпуха’ < *пидиця* ’főző, szakács; варящий, готовящий’ + *паниця* ’(meg)sütő, kisütő; гонящий, пекущий’ (EMSz 282; ERV 456, 477). Singularis alakok.

пизэ-ашко, пизэт-ашкот ’fészek, gazdaság; пизе, хозяйство; talous’ < *пизэ* ’fészek; vacok, tanya (állaté); hajlék; гнездо; pesä’ + *ашко* ’iga, hám (lószerszám); tekercs, fészek; гнездо; länget, käärö’ (EMSz 49, 284; ERV 65, 479; ESS 11; 121). Singularis és pluralis alakok.

пиреть-кардазт ’épület, építmény; постройка; talonrakennukset; talous’ < *пире* ’kert, konyhakert, veteményeskert, istálló, akol, ól; огород, хлев; puutarha, kasvimaa’ + *кардаз* ’udvar; двор; piha’ (EMSz 141, 286; ERV 235, 481, 482; ESS 63, 122). Pluralis alakok.

покштят-бабат ’nagyszülők, ős, előd; предки; isovanhemmat’ < *покштя* ’nagyapa; дед, дедушка; isoisä’ + *баба* ’nagymama; anyó, öregasszony, vénasszony, néni, feleség; старуха, бабушка, жена; akka, eukko, isoäiti’ (EMSz 53, 291; ERV 68, 494; ESS 12 125). Pluralis alakok.

прят-пильгеть ’végtag(ok); конечности; raajat ja pää’ < *пря* ’fej, fő, teteje vminek, csúcs, kalász; голова; pää, latva, huippu’ + *пильге* ’láb; нога; jalka’ (EMSz 285, 302, 304; ERV 480, 521, 523; ESS 121, 133). Pluralis alakok.

рамсиця-микшница ’kereskedő’ < *рамсиця* ’(meg)vásárló, (meg)vevő; покупающий, покупатель; ostaja’ + *микшница* ’eladó, elárusító, kereskedő; myyjä, kauppias’ (EMSz 229, 311,312; ERV 382, 383, 537; ESS 95, 137). Singularis alakok.

роднят-раськеть ’rokon, rokonság, atyafiság; родня, родственники; sukulainen’ < *родня* ’rokon, rokonság; родня; suku(kunta), sukulaiset’ + *раське* ’rokon, rokonság, nép; родственник, родня; suku, sukulainen, omainen, kansa’ (EMSz 313, 316, 317; ERV 539, 555; ESS 138, 143). Pluralis alakok.

род-племя ’nemzetség, törzs, rokonság; род, племя; koko suku’ < *род* ’nemzetség, törzs, nem; род; suku’ + *племя* ’törzs; племя; suku, heimo (EMSz 288, 316, 317; ERV 455, 555; ESS 123, 142, 143). Singularis alakok.

руцят-пацят ’(női) felsőruha; верхняя одежда’ < *руця* ’„rucja” (erza-mordvin női felsőing); руця; ersäläisnaisen päällyspaita’ + *паця* ’kendő; szárny; платок, гребень; huivi, liina’ (EMSz 271, 319; ERV 462, 560; ESS 116, 144). Pluralis alakok.

сукст-унжат ’rovar(ok); насекомые’ < *сукс* ’féreg, kukac, hernyó; червь, гусеница; mato, toukka’ + *унжа* ’bogár; жук, мокрица; koppakuoriainen’ (EMSz 345, 397; ERV 623, 694; ESS 161, 178). Pluralis alakok.

суманьть-пракстат ’kapca, kapcarongy’ < *сумань* ’daróckaftán; зипун; (sarka)viitta’+ *пракста* ’kapca, kapcarongy; портянка; jalkarätti, sääriliina’ (EMSz 299, 346; ERV 510, 624; ESS 129, 161). Pluralis alakok.

тетят-авaт ’szülők; родители; vanhemmat’ < *тетя* ’apa; отец; isä’ + *ава* ’nő, asszony, anya; женщина, мать, хозяйка, замужняя женщина; nainen, äiti’ (EMSz 29, 372; ERV 28, 659; ESS 1, 169). Pluralis alakok.

тетят-тейтерть ’apa és lánya, apa a lányával; отец с дочерью, дочерьми’ < *тетя* ’apa; отец; isä’+ *тейтер* ’lány, lánya vkinek; дочь, девушка; tyttö, neito, tytär’ (EMSz 368, 372; ERV 653, 659; ESS 167, 169). Pluralis alakok.

тетят-цёрят ’apa és fia, apa a fiával; отец с сыном/сыновьями; isä ja poika, isä poikineen’ < *тетя* ’apa; отец; isä’ + *цёра* ’férfi, fia vkinek; мужчина, сын; poika, nuorukainen, mies’ (EMSz 372, 409; ERV 659, 722 ; ESS 169, 187). Pluralis alakok.

тештеть-ковт ’csillagok és a hold; звёзды и луна’ < *теште* ’csillag; звезда; tähti’ + *ков* ’hold, hónap; луна; kuu, kuukausi’ (EMSz 167, 373; ERV 273, 661; ESS 70, 169). Pluralis alakok.

триця-ваныця ’кормилец и воспитатель; nevelő, tápláló, eltartó, ellátó; elättäjä, kasvattaja’ < *триця* ’nevelő, tápláló, eltartó, ellátó; кормящий; elättäjä, kasvattaja’+ *ваныця* ’megfigyelő; őr, pásztor; смотрящий, наблюдающий; vahti, vartija’ (EMSz 71, 384 ; ERV 107, 667; ESS 24, 173). Singularis alakok.

триця-кастыця ’eltartó, családfenntartó; кормилец и воспитатель; elättäjä, kasvattaja’ < *триця* ’eltartó, családfenntartó; кормящий; elättäjä, kasvattaja’ + *кастыця* ’(meg)növesztő, nevelő; termelő, termesztő, tenyésztő; выращивающий, воспитывающий’ (EMSz 144, 348; ERV 239, 677; ESS 173). Singularis alakok.

урьват-аавтт ’meny és anyós, meny az anyósával; свекровь со снохой; anoppi ja miniä’ < *урьва* ’menye vkinek; снохой; miniä’ + *аавт* ’anyós (a férj anyja); свекровь; anoppi’ (EMSz 30, 398, 399; ERV 28, 697; ESS). Pluralis alakok.

якица-пакиця ’járó-kelő, járkáló, sétáló, sétálgató; хозящий, прохаживающий’ + *якица* ’járó, menő, haladó, vándorló, sétáló, gyalogos, gyalogjáró; хозящий, ходок’ (EMSz 467; ERV 800;) Singularis alakok.

ялга-оя ’barát-társ; друг и товарищ; ystävykset’ < *ялга* ’barát, barátnő, társ, társnő; товарищ, друг; ystävä, toveri’ + *оя* ’друг, подруга, приятель, приятельница; ystävä’ (EMSz 264, 469; ERV 449, 802; ESS 113, 204). Singularis alakok.

ямт-кашат ’leves és kása, ennivaló, étel; суп и каша; ruoka’ < *ям* ’leves; суп; keitto’ + *каша* ’ kása; каша; puuro’ (EMSz 145, 469, 470; ERV 241, 802; ESS 64, 204). Pluralis alakok.

3. A páros névszók szemantikai elemzése

3.1. Rokonsági viszonyok, emberi kapcsolatokat jelentő összetételek. A rokonsági viszonyokat kifejező összetételek egyes tagjai általában többes számban állnak, míg a nem rokoni viszonyokat kifejező szókapcsolatok állhatnak egyes és többes számban is (pl. *оят-ялгат* ’barátok, barátnők, cimborák’, de létezik az *оя-ялга* ’barát, barátnő, cimbora’ forma is). Az egyes tagok néha fordított sorrendben is állhatnak, pl. *урьват-аавтт* ’meny és anyós, meny az anyósával’, de előfordul *аавтт-урьват* alakban is):

аавтт-урьват ’anyós és menye, anyós a menyével’[1]
авat-тейтерть ’anya és leánya, anya a lányával’
авat-цёрат ’anya és fia, anya a fiával’
атявтт-аавтт ’após-anyós, após és anyós’
атят-бабат ’öregember és öregasszony; házastársak, házaspár’
мирдеть-полат ’házastársak, házaspár, férj és feleség’
оят-ялгат ’barátok, barátnők, cimborák’
патят-сазорт ’lánytestvér(ek)’
патят-ялакст ’testvér(ek); nővér és öcs, nővér az öccsével’
покштят-бабат ’nagyszülők; ős, elődd’
роднят-раськеть ’rokon, rokonság, atyafiság’
тетят-авat ’szülők’
тетят-тейтерть ’apa és lánya, apa a lányával’
тетят-цёрят ’apa és fia, apa a fiával’.

[1] Itt már csak a magyar jelentéseket adom meg.

3.2. Testrészek megnevezései. Azok a kopulatív összetételek, amelyek egyes tagjai testrészt fejeznek ki, a szókapcsolatban mindig többes számban állnak, s összefoglaló, gyűjtőnévi funkciót töltenek be. Ezek a szavak a mordvinban plurale tantumként vannak jelen, tükrözve a testrészek párosságát:

кедть-пильгеть 'végtag(ok)'
прят-пильгеть 'végtag(ok)'.

3.3. Ruházat. A végtagok párossága miatt a ruházattal kapcsolatos szóösszetételek elemei is többes számban állnak. A 'holmi' jelentésű összetételeket is ide soroltam.

кармо-курмо / курмот-кармот 'cókmók, holmi, cucc'
карть-пракстат 'kapca'
нулат-валат 'ringy-rongy, cókmók, holmi'
оршавкст-карсевкст 'ruházat, öltözék, öltözet, viselet'
руцят-пацят '(női) felsőruha'
суманьть-пракстат 'kapca, kapcarongy'.

3.4. Életmóddal, háztartással kapcsolatos tárgyak, eszközök. A tagok itt is pluralis formában állnak. Ezt indokolja, hogy az eszközök, tárgyak több darabból állnak, több van belőlük. Az egyes összetételek az esetek nagy részében hasonló vagy szinonim jelentésű szavakból épülnek fel, gyűjtőnévi funkcióban szerepelnek.

– textília: *ацамот-велькст* '(meg)vetett ágy';
– konyhai eszközök: *ведрат-вакант* 'edény', *пенчть-вакант* 'edény';
– anyagnevek, élelmiszerek, árucikkek: *киши-сал* 'kenyér-só; étel, élelem, ennivaló; megvendégelés, vendéglátás', *ойть-велькст* 'tejtermék(ek)', *пидевкс-паневкс* 'étel; kotyvalék', *ямт-кашат* 'leves és kása; ennivaló, étel';
– épület- és építményrészek: *кудот-ашкот* 'fészek, lakóhely; gazdaság, háztartás', *кудот-чить* 'birtok, gazdaság, ház melléképületekkel', *пизэ-ашко, пизэт-ашкот* 'fészek; gazdaság', *пиреть-кардазт* 'épület, építmény'.

3.5. Természeti jelenségek, növény- és állatvilághoz kapcsolódó összetételek. Az ebben a csoportban szereplő összetételek mindkét tagja többes számban áll. Az egyes szavak megvannak a mordvin nyelvben önálló jelentéssel, azonban az összetételben összefoglaló, gyűjtőnévi funkciót töltenek be. Az összetételben szereplő szavak nem szinonimái egymásnak, de jelentésükben hasonló kategóriát fejeznek ki – ezzel szélesebbé téve az összetétel gyűjtőnévi jelentését.

кандот-кундот 'kidöntött fák; szálfa, rönk; torlasz (kidöntött fából)'
луткот-латкот 'völgyek és szakadékok'
лушмот-лашмот 'völgyek és szakadékok'
модань-ведень 'kétéltű'

овтот-верьгизт ’vadállat(ok), fenevad(ak)’
сукст-унжат ’rovar(ok)’
тештеть-ковт ’csillagok és a hold’.

3.6. Foglalkozást kifejező összetételek

видиця-сокиця ’szántó-vető; szántóvető, földműves, paraszt’
пидиця-паниця ’sütő-főző; szakács’
рамсиця-микшница ’kereskedő’
триця-ваныця ’nevelő, tápláló, eltartó, ellátó’
триця-кастыця ’eltartó, családfenntartó’
якица-пакиця ’járó-kelő, járkáló; sétáló, sétálgató’. – Ezek singularisi alakok.

3.7. Absztrakt fogalmak. A szemantikailag absztrakt csoport tagjai között lehet szinonim kapcsolat, tartozhatnak egy fogalomkörhöz, gyűjtőnevet létrehozva. Előfordulhat, hogy a szavak egy teljesen új, absztrakt jelentést hoznak létre attól függetlenül, hogy a mordvin nyelvben saját önálló jelentéssel rendelkeznek.

велямо-чарамо ’sürgés-forgás, forgolódás, tüstént kedés, szorgoskodás’
ила-кирда ’szokás’
кевть-човарт ’nehézség, teher, megpróbáltatás’
кель-вал ’szóbeszéd, híresztelés; ékesszólás; közös nyelv’
кить-ятт ’utak; út-mód, módszer’
койть-кирдат ’rend, alapelvek’
койть-ладт ’szokás’
кувалмо-келе ’hosszúság-szélesség, kiterjedés, terület’
роднят-раськеть ’rokon, rokonság, atyafiság’
род-плема ’nemzetség, törzs, rokonság’.

4. A páros szavak tagjai között fennálló lexiko-szemantikai kapcsolat

4.1. Az egyes tagok egymás szinonimái:

кить-ятт ’utak; út-mód, módszer’
койть-ладт ’szokás’
мирдеть-полат ’házastársak, házaspár, férj és feleség’
оят-ялгат ’barátok, barátnők, cimborák’.

4.2. Az elemek egymás antonimái:

атявтт-ававтт ’após-anyós, após és anyós’
атят-бабат ’öregember és öregasszony; házastársak, házaspár’
рамсиця-микшница ’kereskedő’
тетят-авat ’szülők’.

4.3. A tagok rész-egész viszonyban állnak:

ацамот-велькст ’(meg)vetett ágy’
кандот-кундот ’kidöntött fák; szálfa, rönk; torlasz (kidöntött fából)’
пиреть-кардазт ’épület, építmény’
ямт-кашат ’leves és kása; ennivaló, étel’.

4.4. A tagok jelentése közel azonos, egy fogalomkörből származnak, gyűjtőnévi jelentést hoznak létre az összetételben:

видиця-сокиця ’szántó-vető; szántóvető, földműves, paraszt’
сукст-унжат ’rovar(ok)’
триця-кастыця ’eltartó, családfenntartó’.

4.5. A tagok egy fogalomkörhöz kapcsolódnak, de eltérő a jelentésük, így szélesítik ki a fogalom jelentéskörét:

ведрат-вакант ’edény ’
модань-ведень ’kétéltű’
руцят-пацят ’(női) felsőruha’
суманьть-пракстат ’kapca, kapcarongy’.

4.6. Az első tag rendelkezik önálló jelentéssel, ehhez kapcsolódik a második tag, amelynek nincs önálló jelentése:

ила-кирда ’szokás’
койть-кирдат ’rend, alapelvek’.

4.7. Mindkét tagnak van önálló jelentése, ezek összeadódnak a gyűjtőnévi jelentésben:

кедть-пильгеть ’végtag(ok)’
кель-вал ’szóbeszéd, híresztelés; ékesszólás; közös nyelv’
кувалмо-келе ’hosszúság-szélesség, kiterjedés, terület’
овтот-верьгизт ’vadállat(ok), fenevad(ak)’.

4.8. Mindkét tag rendelkezik önálló jelentéssel, azonban az összetétel egy harmadik, átvitt vagy gyűjtőnévi jelentést fejez ki:

кевть-човарт ’nehézség, teher, megpróbáltatás’
кудот-чить ’birtok, gazdaság, ház melléképületekkel’
киши-сал ’kenyér-só; étel, élelem, ennivaló; megvendégelés, vendéglátás’
луткот-латкот ’völgyek és szakadékok’
ойть-велькст ’ tejtermék(ek)’.

4.9. A két tag között társhatározói viszony áll fent:

ававтт-урьват ’anyós és menye, anyós a menyével’
ават-тейтереть ’anya és leánya, anya a lányával’
ават-цёрат ’anya és fia, anya a fiával’.

5. Alaki kérdések

A mellérendelő összetételek esetében a tagok sok esetben el vannak látva a *-t/-t'* többesjellel, azonban ez a többesség nem mindig jelenik meg az összetétel szemantikájában. Már Munkácsi (1884: 281) is kimondja, hogy a rokonsági kapcsolatokat jelentő összetételekben sem ad feltétlenül többes számú jelentést a szavakon található többesjel. Budenz (1884–1894: 300) a mordvin kapcsán írja, hogy a dualisból következik az, hogy a párként egymáshoz tartozó két egyént külön-külön pluralisi alakban jelölik, annak ellenére hogy jelentésében az egyes számú. Vannak azonban olyan esetek is, amelyekben a többesjel a tagok szorosabb kapcsolatát jelenti – ez jól megfigyelhető a kopulatív összetételek esetében is (Beke 1914: 158). Szintén a többesjelhez kapcsolódik az elemek plurale tantum jellege, sőt a kopulatív összetételeket több esetben is a plurale tantum kategóriájához sorolják (ld. Maticsák 2004; Kelemen 2015: 57), azonban véleményem szerint a két jelenség nem vehető egy kategóriának. A szóösszetételben a tagok közötti kongruencia alapját adhatja a forma vagy a jelentés is. Az adatbázis vizsgálata után a következő csoportosítást alkottam meg:

5.1. Az összetétel tagjai singularisban állnak

a) Az egyes tagok rendelkeznek önálló jelentéssel, a két tag jelentésének összegéből, kibővítéséből alakul ki az összetétel jelentése. A szerkezeteknek elvileg képezhető többes számú alakja, sőt az egyes tagoknak van is többes számú alakja, azonban az összetételekben ez nem használatos:

киш-сал 'kenyér-só; étel, élelem, ennivaló; megvendégelés, vendéglátás'
модань-ведень 'kétéltű'.

b) Az *-иця* képzővel képzett foglalkozásnevek, folyamatos melléknévi igenevekből álló összetételek esetén egyes számot használunk. Ezekben az esetekben az egyes tagoknak van a nyelvben többes számú alakja, azonban az összetételben mindig egyes számban állnak:

видиця-сокиця 'szántó-vető; szántóvető, földműves, paraszt'
рамсиця-микшница 'kereskedő'
триця-ваныця 'nevelő, tápláló, eltartó, ellátó'
триця-кастыця 'eltartó, családfenntartó'.

c) Az összetétel mindkét eleme absztrakt fogalmat jelöl, ezeknek az elemeknek nincs többes számú alakja:

велямо-чарамо ’sürgés-forgás, forgolódás, tüsténkedés, szorgoskodás’
кувалмо-келе ’hosszúság-szélesség, kiterjedés, terület’.

d) Az elemeknek van többes számú alakja, az összetételben azonban egyes számban szerepelnek, új, absztrakt jelentést hozva létre:

кель-вал ’szóbeszéd, híresztelés; ékesszólás; közös nyelv’
пидевкс-паневкс ’étel; kotyvalék’
род-плема ’nemzetség, törzs, rokonság’.

e) Az összetételnek gyűjtőnévi jelentése van, a tagok egyes számban állnak, a második tag pedig egyfajta grammatikalizálódó elem, amely önálló jelentéssel nem rendelkezik, az első tag jelentését bővíti ki:

ила-кирда ’szokás’.

5.2. Az összetétel tagjai pluralisban állnak

a) Az egyes tagok plurale tantumként is jelen vannak a nyelvben, de ettől függetlenül képezhető azoknak egyes számú alakja is. Az összetételben többes számú jelentésben szerepelnek és így hozzák létre a gyűjtőnévi jelentést:

кедть-пильгеть ’végtag(ok)’.

b) Két ember közötti viszonyt jelölnek, ez indokolja a többes szám használatát, azonban jelentésében mind az egyes elemek, mind az összetétel egyes számú:

атявтт-ававтт ’após-anyós, após és anyós’
покштят-бабат ’nagyszülők; ős, előd’
тетят-ават ’szülők’.

c) Az elemek többes számban állnak az összetételben, azonban annak jelentése egyes számú dolgot takar:

кудот-ашкот ’fészek, lakóhely; gazdaság, háztartás’
пиреть-кардазт ’épület, építmény’.

d) Az elemek többes számban állnak, de az összetétel gyűjtőnévi jelentést ad meg:

кить-ятт ’utak; út-mód, módszer’
овтот-верьгизт ’vadállat(ok), fenevad(ak)’
пенчть-вакант ’edény’.

e) Az összetétel gyűjtőnév, amelynek egyes elemei többes számban állnak, a második elem önálló jelentéssel nem rendelkezik, az első tag hatására veszi fel a többesjelet:

койть-кирдат 'rend, alapelvek'.

5.3. Az egyes elemek állhatnak egyes vagy többes számban is, az elemek sorrendje az összetételben felcserélhető, de ez a szerkezet jelentését nem befolyásolja, nem változtatja meg. Minden bizonnyal a nyelvben először a többes számú alakváltozatokat tartalmazó összetétel jelent meg (mivel ez volt az általánosan bevett szóalkotási módszer például az emberi kapcsolatokat kifejező összetételek esetében), és később, a szóalkotási szabályok lazulása után jö(hete)tt létre az egyes számú változat:

оят-ялгат 'barátok, barátnők, cimborák'
ялга-оя 'barát-társ'.

6. Kitekintés a tatár páros névszókra

A kopulatív összetételek minden bizonnyal törökségi (tatár) mintára keletkeztek a mordvinban. Az alábbiakban röviden bemutatom a tatár páros névszók legfőbb jellemvonásait, majd áttekintem a két rendszer azonos és eltérő pontjait. (Elemzésemet a *Татарская грамматика* című könyv szóképzéssel foglalkozó fejezete alapján készítettem, vö. Ganyijev 1995.)

A tatár páros szavak általában összefoglaló jelentésűek, gyűjtőnévi funkciójúak. Ezek az összetételek szemantikailag közel álló szavakból épülnek fel, pl. *дус-иш* 'barátok' < *дус* 'barát' + *иш* 'pár' – a jelenség hasonló formában jelen van a mordvinban is.

A lexiko-szemantikai tulajdonságaikat tekintve a páros névszók esetében előfordulhat, hogy a) mindkét tag rendelkezik önálló jelentéssel (*ата-ана* 'szülők' < *ата* 'apa' + *ана* 'anya'); b) az első elem megvan a mai nyelvben és rendelkezik valódi jelentéssel, míg a második elem nyelvjárás(ok)ban[2] van jelen (*бала-чага* 'gyerekek'); c) az első elem önálló jelentéssel létezik, a második elem ennek fonetikai változata, amelynek nincs önálló jelentése (*ялгыш-йолгыш* 'hibák'); d) az összetétel egyik eleme sincs meg a mai nyelvben (*ыгы-зыгы* 'tolongás').

[2] Érdekes jelenség, általában a szóösszetétel egyik tagja irodalmi nyelvi alak, míg a másik egy nyelvjárási forma. A nyelvváltozatok keveredésének oka a régmúltban keresendő: azokban az időkben jöttek ezek létre, amikor a törzsek közötti kapcsolattartás miatt szükséges volt a többnyelvűség (vö. Gyegtyarjeva 1964).

Az egyes tagok közötti kapcsolat lehet a) szinonim (*талаш-ызгыш* 'pletyka'); b) az elemek lehetnek egymás antonimái (*кон-тон* 'éjjel és nappal'); c) egymáshoz mint rész-egészhez viszonyulnak (*тау-таш* 'sziklás táj' < *тау* 'hegyek' + *таш* 'kő'); d) a tagok jelentése egymáshoz közel áll, egy jelentéskörbe tartoznak (*хатын-кыз* 'nő'); e) az első elem egyes számban áll, a második elem az elsőnek a többes számú alakjában szerepel az összetételben (*галим-голама* 'tudományos élet'); f) a második elem az elsőnek egy változata, amely nem minden esetben létezik önálló szóként a tatár nyelvben (*ятим-ятимə* 'gyerekek és árvák') ; g) teljesen egybeesik az összetétel két eleme (*кач-кач* 'játékok és bújócska'); h) az első tag rendelkezik önálló jelentéssel, míg a második nem, ennek a feladata az expresszivitását növelése (*малай-шалай* 'fiúcska'); i) a második elem semmilyen lexikai jelentést nem hordoz az összetételben, az első tagtól való elválaszthatatlan jelleget adja meg (*кеше-фələн* 'valaki').

A gyűjtőnévi jelentés többféleképp jöhet létre a szókapcsolatokban, például az egyes elemek jelentésének összegéből (*олысы-кечесе* 'idős és fiatal'); az egyes elemek jelentésének kibővítésével (*кумək-ыштан* 'fehérnemű'); az egyes elemek jelentésébe annak többes számát is belevonják; az első szó jelentése adja meg az összetétel jelentését, a második szó pedig kifejezőbbé teszi azt egy kicsinyítő alakváltozattal (*булək-санак* 'ajándék'); a szóösszetételben második tagja az első elem többes számú alakja (*чокыр-чакыр* 'szakadékok'); a második elem az elsőtől elválaszthatatlan, többes számú, gyűjtőnévi, expresszív alakváltozata az első szónak (*əби-чəби* 'nagymamák, nénikék'); a szókapcsolat jelentése egyenlő a két elem közötti köztes jelentéssel (*тоньяк-конбатыш* 'észak-nyugat'); az első tag jelentése kibővül egy tőle el nem választható taggal (*кеше-мазар* 'akármilyen ember').

Mint láthatjuk a tatár nyelvben a főnévi kopulatív összetételeknek igen sok formája létezik. A lexiko-szemantikai csoportosítás alapján megállapíthatjuk, hogy a tatár kategóriákhoz képest a mordvinban jelentős eltérések figyelhetőek meg. A mordvinban nem jellemző a főnévi kopulatív összetételek esetében a lexikai ismétlés, ezek helyett szemantikai ismétlést, szinonimákat alkalmaznak. Különleges, hogy míg a tatárban a kopulatív összetételekkel nem fejeznek ki társhatározói jelentést, addig a mordvinban igen, ennek a csoportban a két tag egy fogalomkörhöz kötődik, de a tagok jelentése között nincs kapcsolat. A fenti vizsgálatból kiderül, hogy rokonsági kapcsolatokat kifejező kopulatív összetételek igen széles skálán képződnek: létrejöhetnek szinonimákból, antonimákból, de az is lehet, hogy a tagok között nincs szoros kapcsolat, így hoznak létre harmadik, gyűjtőnévi jelentést.

7. Összefoglalás

Kopulatív összetételnek számítanak azok a gyűjtőnévi jelentésű, két elemű összetételek, amelyek tagjai között valamiféle szemantikai, lexikai, morfológiai kapcsolat fedezhető fel, és az egyes elemek ugyanabban a számban / esetben / személyben szerepelnek, teljes kongruencia van a tagok között. A kopulatív összetételeknek legnagyobb részét a rokonsági és emberi kapcsolatokat kifejező szerkezetek teszik ki, de igen gyakoriak még a háztartással, életmóddal, természeti jelenségekkel kapcsolatos összetételek is.

A kopulatív összetételek, az eddig elterjedt nézettel ellentétben, véleményem szerint nem a plurale tantumok csoportjához tartoznak, hiszen mint láthattuk, vannak a mordvinban egyes számú kopulatív összetételek is (igaz, nem olyan nagy mértékben fordulnak elő, mint a többes számú alakok). Ezek az összetételek minden bizonnyal későbbi keletkezésűek, elvont, absztrakt fogalmakat jelölnek. A *-t/-t'* többesjel sok esetben nem az elem többes jelentésére utal, hanem az egyes tagok közötti szorosabb kapcsolatot fejezi ki.

A tatárral ellentétben a mordvinban az elemek között teljes kongruencia van, nem lehetséges, hogy a két tag eltérő számban / esetben / személyben szerepeljen az összetételben.

Irodalom

Balázs János 1983: Az areális nyelvészeti kutatások története, módszerei és főbb eredményei. In: Balázs János (szerk), Areális nyelvészeti tanulmányok. Tankönyvkiadó, Budapest. 7–16.

Bartens, Raija 1999: Mordvalaiskielten rakenne ja kehitys. Mémoires de la Société Finno-Ougrienne 232. Suomalais-ugrilainen Seura, Helsinki.

Beke Ödön 1914: Egy finn mondatszerkezetről. Nyelvtudományi Közlemények 43: 157–160.

Bereczki Gábor 1983: A Volga-Káma-vidék nyelveinek areális kapcsolatai. In: Balázs János (szerk), Areális nyelvészeti tanulmányok. Tankönyvkiadó, Budapest.

Bereczki Gábor 1990: Chrestomathia ceremissica. Tankönyvkiadó, Budapest.

Bereczki Gábor 2002: A cseremisz nyelv történeti alaktana. Debreceni Egyetem Kossuth Egyetemi Kiadója, Debrecen.

Beznoszikova, Ju. 1989: Ю. Безносикова, К вопросу о парнвых глаголах в коми языке. In: Soome-Ugri keelte grammatika ja sõnavara küsimusi –

Вопросы грамматики и лексики финно-угорских языков. Tartu Ülikooli toimetised, Tartu.
Budenz József 1884–1894: Az ugor nyelvek összehasonlító alaktana. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest.
Cigankin, D. V. (szerk.) 1980: Д. В. Цыганкин (ред.), Грамматика мордовских языков. Фонетика, графика, орфография, морфология. Мордовский государственный университет имени Н. П. Огарева, Саранск.
Cigankin, D. V. (szerk.) 1983: Д. В. Цыганкин (ред.), Лексикология современных мордовсих языков, Мордовский орена дружбы народов государственный унивнерситет имени Н. П. Огарева, Саранск.
EMSz = Mészáros Edit – Sirmankina, Raisza: Erza-mordvin–magyar szótár. Studia Uralo-Altaica. Supplementum 8. Szeged, 1999.
ERV = Б. А. Серебренников – Р. Н. Бузакова – М. В. Мосин: Эрзянь–рузонь валкс. Эрзянско–русский словарь. Русский язык, Дигора, Москва, 1993.
ESS = Jaana Niemi – Mihail Mosin: Ersäläis–suomalainen sanakirja. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 48. Turku, 1995.
Fegyina, M. Sz. 2005: М. С. Федина, Образование парных глаголов в коми языке. In: А. А. Попов (ред.) История, современное состояние, перспективы развития языков и культур финно-угорских народов. Институт языка, литературы и истории Коми НЦ УрО РАН, Сыктывкар. 207–208.
Ganyijev, F. A 1995: Ф. А. Ганиев, Словообразование. In: М. З. Закиев (гл. ред.), Татарская грамматика I. Казань. 180–521.
Gyegtyarjeva, T. A. 1964: Т. А. Дегтярева, Пути развития современной лингвистики 3. Структурализм и принципы марксистского языкознания. Москва.
Hajdú Péter 1981: Az uráli nyelvészet alapkérdései. Tankönyvkiadó, Budapest.
Hajdú Péter – Domokos Péter 1980: Uráli nyelvrokonaink. Tankönyvkiadó, Budapest.
Honti László 2005: Az uráli „páros igék”. Folia Uralica Debreceniensia 12: 33–45.
Kelemen Ivett 2015: Pluratívák az északi számi (lapp) nyelvben, Debrecen.
Keresztes László 1990: Chrestomathia Morduinica. Tankönyviadó, Budapest.
Keresztes László 2011: Bevezetés a mordvin nyelvészetbe. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen.

Koljagyonkov, M. Ny. (szerk.) 1962: М. Н. Коляденков (ред.), Грамматика мордовских (мокшанского и эрзянского) языков. Часть 1. Фонетика и морфология. Мордовское книжное издательство, Саранск.
Maticsák Sándor 2004: A plurale tantum a mordvinban. In: Csepregi Márta – Váradi Eszter (szerk.), Permiek, finnek, magyarok. Írások Szíj Enikő 60. születésnapjára. ELTE Finnugor Tanszék, Budapest. 264–276.
Munkácsi Bernát 1884: Az altaji nyelvek számképzése. In: Budenz-Album. Akadémiai Könyvkereskedés, Budapest.

*

Paired nouns in the Erzya-Mordvin language

The aim of this paper is the study of paired nouns within the vocabulary set of copulative compounds in the Mordvin language. This category is made up of two-element compounds that have collective noun meaning, where the elements are connected semantically, lexically and morphologically and there is complete congruence between them from the aspect of number / case / person. These compounds are usually written with a hyphen. Most of the copulative compounds refer to kinship and human relations, but expressions connected with household, way of life or natural phenomena are frequent as well.

In my opinion and as opposed to the general view, Mordvin copulative compounds do not belong to the group of pluralia tantum, since singular number compounds also exist (even if there are fewer of those compared to plural number forms). These compounds most probably came to be used at a later point in time and they refer to abstract notions. Plural marking often does not refer to plural meaning in them, but has the function of maintaining a closer connection between the elements.

ZITA DÁNYI